

Pratarmė

Ar tikrai Antano Vaičiulaičio *Valentina* laikytina niuansuotu psichologiniu romanu? Kas lėmė radikalius Vytauto P. Bložės tekstų pokyčius sovietmečiu? Kokias politines įtakas ir visuomenės sąmoningumo įtūrius dengia premijos prastiems rašytojams? Galiausiai – ar visa tai aiškindamiesi, rašome tik dėl publikacijos, ar vis dėlto norėdami būti skaitomi ir patys skaityti?

Žurnalo *Colloquia* 20-ajame numeryje ryški pastanga akylai revizuoti praeitį ir kelti klausimus dabarčiai (nekart užsimenama apie įvairias tariamąsias – kultūrinius, literatūrinius, mokslinius simuliakrus ar imitacijas). Dalia Satkauskytė veiksmingai atnaujina peizažo sampratą ir vaidmenis kūrinyje. Jos pasirinktas novatoriškas subjektyvumo raiškos aspektas leidžia išvelgti anksčiau nepastebėtas paradigmines ašis ir kvestionuoti ligšiolinę Vaičiulaičio romano kritiką. Rimantas Kmita detalai nužymi netikėtus Bložės poezijos pokyčius sovietmečiu, jo kūrybos subjekto (iš dalies ir autoriaus) pasaulėžiūrinius bei stilistinius virsmus: kaip mieželaitiškas *homo heroicus* tapo polimorfiška būtybe, o politinį plakatiškumą keitė sąmonės ir sapno mirguliai.

Reto analitinio skvarbumo Iljos Kukulino straipsnis „Nusususių drakonų revoliucija“ lupa paviršinius luobus nuo tariamai įprastų literatūrinių dalykų (romano siužeto ir veikėjų tipų, recenzijų tono, skaitytojų opinijos) ir atveria giluminius socialinius, politinius procesus, į kuriuos įtraukiama literatūra. Nagrinėdamas šiuolaikinio rusų rašytojo Aleksandro Prochanovo tekstus ir jų recepciją, tyrinėtojas atskleidžia posovietinės kultūros paradoksus: išskirtiniu nonkonformistiniu skelbiamo autoriaus estetikos tikslai iš tiesų sutampa su politinio elito pasaulėvaizdžiu, o jų viešas legitimavimas aižo esminius kultūrinės bendruomenės etinius ir estetinius kriterijus.

Revizuojantis žvilgsnis šiame numeryje taip pat nukreiptas į lietuvių literatūros tyrinėjimų istoriją. Donata Mitaitė nauju štrichu papildo Vytauto Kubiliaus portretą – aptaria jo recenzijas, rašytas poezijos rinkiniams (vyraujančią struktūrą, retoriką, estetinių vertinimų patikimumą). Straipsnis apie Albertą Zalatorių bando sukonkretinti jo darbuose ypač dažnai minimo skaitytojo pavidalus (kūrybos veiksnys, teksto prasmės dalininkas, reiklaus kritiko kaukė). Krintinę mintį tęsia naujausių tyrinėjimų recenzentės: Jūratė Sprindytė ir

Elena Baliutytė įvertina sociokritinio ir poetinio lingvistinio metodo efektyvumą analizuojant tebekuriančius autorius Juozą Aputį, Sigitą Gedą, Vladą Braziūną; Solveiga Daugirdaitė išžvalgo teoriškai ir empiriškai literatams aktualią istorikų naujovę – Dalios Marcinkevičienės pateiktą sovietmečio sakytinę istoriją; Gintarė Bernotienė aptaria Czeławui Miłoszui skirtas dvi knygas, o Loreta Mačianskaitė parodo Elenos Bukelienės kritiką kaip rašytojams jaukią erdvę.

Šiandieninių tyrinėtojų profesinei savivokai yra aktuali diskusija apie literatūrologinius žurnalus, kurioje dalyvauja įvairių leidinių redkolegijų nariai. Ji itin atvirai paviešina žurnalų rengimo sunkumus ir siūlo apgalvoti kertines nuostatas – iš kokių paskatų žurnalus leidžiame, kiek reikšmės jiems teikiame, kokius įsivaizduojame. Rubrikoje „Nuomonių domino“ Viktorija Daujotytė problemiška apmąsto Lietuvos intelektualų bendruomeniškumą, pasigenda mokslinio kūrybingumo ir ypač orumo. Ar jo nežeidžia tebesklandanti menkinanti metafora apie literatūros mokslo žurnalus kaip „broliškus kapus“? Tik patys galim užveisti Epikūro sodą.

LORETA JAKONYTĖ